

K.K.T.C
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

1958-1974 Kıbrıs'ta Yaşanan Canlı Hatıralar

Mezuniyet Çalışması
Seyyan Çelebi

Danışman
Doç. Dr. Bülent Yorulmaz

2000

Lefkoşa

ÖNSÖZ

1958-1963-1974 yıllarında meydana gelen olaylar, milli mücadeleler ve her köyde verilen mücadeleler, bence çok önemlidir. Türk halkının bu savaşlarda uğradığı şansızlıklar ve Rumların elinden çektikleri işkenceleri hazırladığım me-
zuniyet çalışmamda vermeye çalıştım.

Ulusal Direnişte anısını anlatan kişilerin, Rumların saldırıları sırasında nasıl ailelerini ve kendilerini savundukları anlatılmıştır. Bazı kişiler de şehit verdikle-
ri için yaşadıklarını anlatırken gerçekten de zorlanıyorlardı.

Burada yapmış olduğumuz çalışma yaşanmış olan canlı hatıralardır. Hocamı-
zın, bize bu tezi vermekte çok iyi ettiği kanısındayım. Rumlarla Türkler arasın-
da yapılan savaşlar ve bu savaşlar nedeniyle, yaşanan acı hatıraların anlatılma-
sı, bence çok önemlidir. Çünkü bizim bu anıları yaşayanların ağzından bizzat
yaptığımız raporlar bizden sonraki nesillere bırakılmış tarihi bir mirastır. Ata-
larımızın vermiş olduğu mücadeleyi, bizden sonraki nesillerin de bilmesi gerek-
mektedir. Geçmişini bilmeyen bir millet, gelecekte ne yapması gerektiği hakkın-
da sağlıklı kararlar veremez.

Ben genellikle 1955 öncesinde doğmuş olan, kişilerle araştırmamı yaptım.
Gittiğim her yerde de önce güler yüzle karşılaşmama rağmen, daha sonra sa-
vaş anılarını anlatmalarını istediğim zaman o güler yüzler, kimi zaman bir yer-
lere dalgın bir halde, kimi zaman da acı bir gülümseme haline büründü. Kimi-
leri savaşı tam olarak, acı ve eziyet çekmeden yaşamışlar, kimileri ise hayat-
larında başlarına gelmiş en kötü durumlarla yüz yüze gelmişler. Bu durumda

olanlar, elbette ki anne, babalarını veya yakın akrabalarını kaybetmiş kişilerdir. Ben bu anıları yazarken gerçekten de çok zorlandım. İnsanların başlarına, gelen bu kötü, zor şartlar ve bunlara büyük bir özveriyle, korkusuzca göğüs germeleri beni bir Türk evladı olarak, çok sevindirdi ve çok gururlandırdı. Bilmediğim pek çok şeyi bu mezuniyet çalışmamı hazırlarken öğrenmiş oldum.

Mezuniyet çalışmamı hazırlamamda, özellikle bana yardımcı olan ve bize bir meşale gibi ışık tutup, aydınlatan Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Her ropötaja gittiğimde beni yalnız bırakmayan annem Gülsen Çelebi'ye teşekkür ediyorum. Ayrıca mezuniyet çalışmamı hazırlamamda bana yardımcı olan, kuzenlerim Nesrin ve Mübeccel Çoban'a da teşekkür ederim.

Saygılarımla
Seyyan Çelebi
Nisan, 2000

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Önsöz.....	1
Giriş.....	3

1958-1974 YILLARI ARASINDA YAŞANILAN CANLI HATIRALAR

1958 YILINDA YAŞANILAN CANLI HATIRALAR

Hümmet Nalbant.....	7
---------------------	---

1963 YILINDA YAŞANILAN CANLI HATIRALAR

Ahmet Ceyhan.....	8
Akile Koralp.....	12
Günay Ünverdi.....	15
Hümmet Nalbant.....	18
Hüzeyme Osman.....	19
Muharrem Akbalıkçı.....	21
Münevver Yıldız.....	26
Nafiye Özkoççatlı.....	28
Vicdan Kemal.....	30
Yusuf Şanlıer.....	35
Zeynel Kuşappi.....	38

1974 YILLARINDA YAŞANILAN CANLI HATIRALAR

Nafiye Özkoçatlı.....	41
Ramadan Çelebi.....	43
Vicdan Kemal.....	46

DİZİN

Şahıs Adları Dizini.....	47
Yer Adları Dizini.....	49

GİRİŞ

1955'den 1974'e kadar süren ve insanları bu kadar müteessir eden Rum vahşetini biraz anlatalım .

Dünya kamu oyununda Kıbrıs sorunu Rumların **ENOSİS** için mücadeleye başlaması ile ortaya çıkmıştır . **1955'te** faaliyete geçen **EOKA** silâhlı tedhiş örgütü ile başlatılan bu hareket **ENOSİS'e** karşı olan herkesi düşman biliyordu. **Kıbrıs'lı Rumlar Kıbrıs'ın Yunanistan'a** ihlakı yönünde en büyük engelin **Kıbrıs Türk Toplumunu** olduğu görüşüyle başta **Başpiskopos Makarios** olmak üzere Rum liderlerinin yönetiminde **EOKA Silahlı Teşhis Örgütü** ile Türklere karşı hunharca saldırıya geçtiler. Amaç, Enosis yolunda en büyük engel olan Kıbrıs Türk'ünü topluca katlederek Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhâkını gerçekleştirmektir .

Vahşi silahlı teşhis örgütü **EOKA** , **1955-1960** döneminde yüzlerce masum Türk'ü çocuk, kadın, erkek, genç, yaşlı demeden hunharca öldürmüş, Türk köylerine karşı düzenlediği toplu saldırılardan sonra Kıbrıs'lı Türkler **33** köyü terk ederek göçmen durumuna düşürülmüştür . Herşeye rağmen Kıbrıs Türk'ü liderlerinin etrafında birleşerek vermiş olduğu onurlu varoluş ve özgürlük mücadelesinde , Kıbrıs' ın **Yunanistan'la** birleşmesinin önüne geçmiş ve **Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin** kurulmasını sağlamıştır .

Rumlar antlaşmalarla kurulan *Kıbrıs Cumhuriyeti*'ni Enosis yolunda bir başa-
rı olarak görmüşler ve **1960-1963** dönemini Türkler'e karşı yoğun bir silahlan-
ma ve hazırlık içerisinde götürmüşlerdir . Türk toplumunu topluca ortadan kal-
dırmak ve adanın *Yunanistan'a* ihlakını sağlamak amacı ile silâhlı mücadele i-
çin hazırladıkları *AKRİTAS plânı* çerçevesinde oluşturdukları gizli ordularını ,
1963 Noel'inde Türk toplumuna karşı vahşice saldırıya geçirdiler .

21 Aralık 1963'te vahşi Rum saldırıları yüzlerce Kıbrıs'lı Türk'ün öldürül-
mesi , esir edilmesi, alçakça kadınların ırzına geçilmesi ile başladı . Rumlar bu
tedhiş, baskı ve terör ile Türkleri korkutarak adadan kaçıracaklarını sandı. Ada-
dan kaçmayan Türkler'i de katletmek amacı ile bu saldırıları başlatmışlardı .

Silâhlı barbar Rum sürüleri **14 Ocak 1964** günü *Ayvasıl* köyünde toplu kat-
liam girişimi ile **21** Türk'ü topluca, canlı canlı büyük bir çukura gömmüşlerdir.
Cesetler bilahare bulunmuş ve insanlığa utanç veren bu olayı tüm dünyaya du-
yurulmuştu . Vahşi Rum *EOKA*'cılarının saldırılarına dayanamayan **103** köydeki
Kıbrıs Türk'ü daha güvenli bölgelere göç etmiştir . Boşalan bu köyler çapulcu
Rum saldırganları tarafından yağmalanmış, yakılmış ve yıkılmıştır. Hatta bu köy-
lerdeki camiler dahi yakılmışlar ve yıkılmışlardır. **103** köyden göç eden **30.000**
Türk gayri sıhhi şartlar altında, çadır ve mağaralarda yaşamak zorunda bırakıl-
mışlardır .

Barbar Rum saldırıları adanın dört bir yanında sürdürülüyordu. **9 Mart 1964**
Baf Türkleri'ne saldırı . **15** Türk şehit edilmiş , **22** Türk yaralanmış , **34** Türk'ü
kaçırmışlar ve yüzlerce evi yakıp, yıkarak yerle bir etmişlerdi .

7 Ağustos 1964 Erenköy saldırıları , 16 Kasım 1967 Köfünye ve Aytotra saldırıları , 27 Türk'ü şehit etmişler, evleri yağmalamışlardı . Rum barbarları 80 yaşındaki *Mehmet Emin* dedeyi de üzerine petrol dökerek yakmışlardır .

Kıbrıs'lı Rumların 1963-1974 döneminde bu hunharca saldırıları devam etmiştir. Ayrıca Türk bölgelerine ve Türkler'e karşı ekonomik ambargo uygulaması da yapmışlardır .

20 TEMMUZ 1974 sabahına dek Kıbrıs'lı Rumlar adadaki tüm olanaklara sahip olmuşlardı . Ancak *Kıbrıs Türk Mücahidi*'nin, Türk halkının kontrolündeki bölgelere tüm saldırılarına rağmen girememiş ve bu bölgeleri kontrolleri altına alamamışlardı .

20 Temmuz sabahı doğan güneş Kıbrıs'lı Türkler için bir başka görünümde doğuyordu . Kıbrıs Türkleri'ne bir asırlık özgürlük hasretinin artık *Mutlu Barış Harekâtı* ile sona erdiğini müjdeliyordu. Tam 96 yıl süren özgürlük ve varoluş mücadelesi Kıbrıs Türk'ünün yaşamında son buluyordu. Yavru vatan *Türk Mücahidi*, *Anavatan Mehmetçiği* ile kucak kucağa, omuz omuza ata yadigârı topraklarda bir asırlık mücadelesinin onur ve gururu ile kendi topraklarında hür , can ve mal kaygısı olmadan yaşayabileceği yönetim şekline doğru hazırlıklarına başlıyordu .

İlk adım olarak 13 Şubat 1975 tarihinde *K.T.F.D (Kıbrıs Türk Federe Devleti)* kuruluyor ve tüm dünyaya ilan ediliyor . Fakat Rumlar hâla daha Enosis

emellerinden vazgeçip , adadaki Türk gerçeğini kabul etmiyordu . Artık Kıbrıs Türk'ü için 105 yıldır beklenen ve mücadele verilen gerçek, 15 Kasım 1983 sabahı Kıbrıs Türkü'nün coşkulu kutlamaları ile tüm dünyaya ilân ediliyor .

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ artık ilân edilmiştir ve bu onurlu Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı sayın **Rauf R. Denktaş** olmuştur . Sayın **Dr. Fazıl Küçük**'ün de Kıbrıs'lı vatandaşlar için çok büyük kahramanlıklar yaptığı-nı biliyoruz .

Tam 105 yıl ata yadigârı bu topraklar için canını, kanını, malını seve seve veren şehitlerimiz, atalarımız ve tüm Kıbrıs Türk'ü , fedakârlığının bedeli yerde kalmamıştır. Özlemi ile şehit düştüğün bu ata yadigârı kutsal toprak bağımsızlığına ve Kıbrıs Türk'ü özgürlüğüne sizler sayesinde ulaşmıştır. Emanetinizi sizin torunlarınız, sizin evlâtlarınız dünya durdukça yaşatacaklardır . Ruhunuz Şad Ol-sun .

İşte Kıbrıs sorununun acı fakat doğru gerçekleri ...

1958 YILINDA KIBRIS' TA YAŞANILAN
CANLI HATIRALAR

1958 yılında Lefke'de kalmakta idik . *E.O.KA* zamanında Rumlar *Lefke*'yi bastı. Bizde silah olmadığı için onlar silahlı olmalarına rağmen biz onlara taşlarla karşılık verdik . Evlerimizde kalamaz olmuştuk . Bahçelerde kalıyorduk. Rumlara taşlarla saldırarak onları geri çevirmeyi başardık. Birkez daha gelip bize saldırmaya teşebbüs edemediler.

O yıllarda daha çocuk olduğum için 1958 savaşında hatırladığım tek anım budur.

HÜMMET NALBANT
1947 LEFKE (53)

1963 YILINDA KIBRIS' TA YAŞANILAN
CANLI HATIRALAR

Bizim köyümüz küçük bir köy idi. Geçimimizi tahıl, üzüm, badem ve zeytin yetiştirerek ve küçük baş hayvancılık yaparak sağlardık. Köyümüz sulak bir köy sayılırdı. Hayvanlarımızı ve bahçelerimizi köyümüzün yanından geçen arklardan ve pınarlardan temin ediyorduk. Ama Rumlar, *Akritas* plânını yürürlüğe koyarak Türk köylerine saldırmaya başladıkları, *21 Aralık 1963'den* sonra bütün hayatımız adeta altüst olmuş vaziyette idi. Rumlar her yönden bizden avantajlı konumda idiler. Türk köyleri ise hiçbir taraftan almaya olanağı olmadan elinde silah ve cephane ne varsa onlarla idare etmeye mecburdu. Biz bütün bunlara rağmen yine de yılmıyorduk. Rumun boyundurluğu altına girmemek için bütün gücümüzle direniyor, onlara karşı koyuyorduk. Rumlar *7 Mart 1964* yılında *Baf* kasabasında yaptıkları saldırıda büyük bir darbeye karşılaşmışlar ve geri çekilmek zorunda bırakılmışlardı. Bu ağır darbeye yenik konumunda olmayı kabullenmeyen Rumlar bizim köy ve diğer civar köylerden intikam almayı plânladılar. Akritas plânı çerçevesinde saldırı sırasını bu köye verdiler. *8 Mart 1964* yılında köyümüze onlarca araç ve yüzlerce milis Rum' u getirerek saldırılar. Biz önce ne olduğumuzu ve neye uğradığımızı şaşırmiştık. Çünkü hepimiz daha uyuyorduk. Rumlar köyümüze saldırdıkları sırada saat sabah 4:00'dü. Bir saat sonra Rum komutanı köyümüzün muhtarını yanına çağırarak, köyde bulunan bütün silahları ve mücahitleri teslim almak istediğini söyledi. Sonra da silahlı rumları bize gösterdi ve "*aksi halde köyde bulunan bütün kadın ve erkekleri temizleriz*" dedi. Muhtarımız da onlara biraz beklemelelerini ve mücahitlerle konuştuktan sonra cevabını vereceğini söyledi. Ben ve muhtar mücahitlerle

konuştuk . Onlar da bize teslim olmayacaklarını ve silahlarını da asla teslim etmeyeceklerini söylemişlerdi. Ayrıca mücahitler bu durumdan fazlasıyla sinirlenmiş, öfkeli bir hâl almışlardı. Bize, onlara teslim olmayacaklarına dair yemin ettiklerini, ölseler bile silahlarını ve topraklarını vermeyeceklerini söylediler.

Muhtar da Rumlara aynen, mücahitlerin verdiği cevabı ilettili. Bu arada mücahitler hemen koşular. Mücahitlerin elinde sadece yedi adet silah vardı. Mücahit sayısı ise on iki idi. Buna karşılık Rum askerinin sayısı beş yüzü geçmekteydi. Ama onların beş yüz Rum' dan daha cesaretli olduğu gözleniyordu. Saat 6:30' da, gün yeni ağardığında Rumlar köyümüze ateş açmaya başladılar. Mermiler sürekli mevzilerimize çarpmaktaydı. Mücahitlerimiz ise cesaretle karşılık vererek bir kaç mermi atıyor, uzun bir hedef görünceye kadar uzun süre bekliyorlardı. Mevzide ilk şehidimizi vermiştik. Bu mücahit kırk yaşlarında *Mustafa Osman* ismindeki arkadaşımızdı. Çarpışma bütün hızıyla devam etmekteydi. Öğle olunca bütün köy halkı yüzlerce Rum' a meydan okumaya başladı. Altı saat boyunca onlara direnmiştik ama ne yazık ki cephanemiz bitmişti. Silah sesini duymayan Rumlar cephanemizin bittiğini anladılar . Hemen köye girmeye başladılar. Biz hayatımızdan ümidi kesmiştik. Hemen silahlarımızı saklayıp mevziden çıktık ve köye geldik ama Rumların köyümüzdeki diğer mücahitleri tek tek öldürdüğünü gördük. Arkadaşım *Hasan Ahmet* elli beş yaşında, iki çocuk babası idi. Ona bizim gibi silahını bırakıp köye gelmesini söylemiştik. Ama o, silahını bırakmayı bir türlü kabullenmiyordu. Ayrıca biz Rumlara teslim olmak zorunda bırakıldığımız halde, o bir türlü teslim olmamıştı. Rumca olarak Rumlara "*niye*

bize saldırdınız? ” diye soruyordu. Câni Rumlar ona cevap vermeden makineli tüfeklerini üzerine çevirdiler. Gözlerimizin önünde onu hemen vurdular. Köyümüzde birçok şehit vardı. Ama bu şehitler savaşırken şehit edilmemiş, savunmasız bir halde bırakıldıktan sonra öldürülerek şehit edilmiştir. Bu da Rum’ların ne kadar korkak ve câni olduğunu kanıtlamıştır. Benden on yaş kadar küçük bir arkadaşım vardı. İsmi *Fuat Hüseyin* idi. Mevzide yanyana idik. *Fuat* çok keskin bir nişancı idi. Her attığı mermiyi Rumlara isabet ettirmeyi başarıyordu. O gün Rumlara adeta kan kusturmuştu. Fakat mermimiz bitince mecburen o da teslim olmak zorunda kalmıştı. O gün Rumlar köyde hepimizi bir yere toplamıştı. Bize ısrarla kuzey mevzisinde çarpışan mücahidi soruyorlardı. Arkadaşım *Fuat* da hiç korkmadan “*Benim* ” demiş ve öne çıkmıştır. İşte bu olay da Türk askerinin ne kadar korkusuz ve kahraman olduğunu anlamaktayız.

Rumlar bu kez de, kendilerine o kadar kararlılıkla ve başarı ile karşı koyan kişinin o olup olmadığından emin olmak istediler. Ve ondan kendilerini bulunduğu mevziye götürmesini istediler. *Fuat* bunun nedenini anlamamıştı. Rumları mevziye götürdü. Oraya varan Rumlar, büyük bir soğukkanlılıkla , gözlerini hiç kırpmadan onu oracıkta vurup şehit ettiler. Bütün bunlara rağmen köyümüz onlara tam sekiz saat direnmeyi başarmıştı. Onlar, yüzlerce ve bir kamyon dolusu mermiyle bir avuç köylüyü ancak teslim alabilmişti.

Hemen bizi kamyonlara doldurdular ve *Statos* isimli Rum köyüne götürdüler. Oraya gidince bize tahmin edemeyeceğiniz kadar işgence ettiler. Ellerimiz, ayaklarımız tutamaz vaziyette idi. Daha sonra da köyümüze geri götüreceklerini

söyleyerek bizi kamyonlara doldurdular ve bir iki kilometre gittikten sonra durdular, bizi aşağıya indirdiler ve köyümüze yaya olarak gitmemizi söylediler. Ben ailemi de yanıma alarak dağlardan *Kuzey Kıbrıs*' a kaçmayı başardım. Diğerleri de antlaşma olduktan sonra *Kuzey Kıbrıs*' a geçebildi.

AHMET CEYHAN
1937 BOZALAN (63)

Savaş çıkmadan önce televizyon ve radyolar harbin başlayacağına dair izlenimler yaratmaya başlamıştı. Biz o sıralarda *Küçük Kaymaklı*'da *Halil Usta* adında bir adamın mahallesinde kalmaktaydık. Bize yakın bir yerde bulunan *Ekşici* mahallesinde silah sesleri duyulmaya başlayınca biz ailemizle birlikte, komşumuz olan bir adamın otobüsüne toplandık. Bizden başka diğer mahalleden insanlar da bu otobüse girdiler ve oradan *Baypas* isimli bir bölgeden aşağıya gittik. Orada bulunan tuğla fabrikasına sığındık.

Oraya bizden önce başka mahallelerden gelenler de vardı. Orada bir gece daha kaldıktan sonra ayrılarak, *Hamitköy (Mandres)* isimdeki yere gittik. Bizi orada oturan bir ailenin yanına yerleştirdiler. Ben, annem ve dört kardeşim o evde kalıyorduk. Evimizden hiçbir şey almadan çıkmıştık. Ayağımızda ayakkabı ve üzerimizde ise doğru dürüst kıyafetimiz yoktu. O evdeki ailenin de durumu pek iyi olmadığı için, bize verdikleri bir yatakta dört kardeşimle yatmak zorunda kaldık. Annem de o odada, yerde yatıyordu. Ayrıca annem hamileydi de. Babam çarpışmalara katıldığı için yanımızda değildi. Aradan bir hafta geçtikten sonra babam derelerin içinden gizlice yanımıza geldi. Bizi gördükten sonra tekrar geri gitmişti. Evlerinde kaldığımız ailenin yiyecekleri bittiğinden dolayı bize hiçbir şey vermemeye başlamışlardı. İki gün geçmişti ama karnımıza doğru dürüst birşey girmemişti. O dönemde de çok ağır bir kış olduğundan dolayı çok üşüyorduk. İnsan aç olunca daha fazla üşür. Kardeşlerim çok acıkmışlardı. Evin içinde oynarlarken bir tanesi duvarın köşesinde bir parça kuru ekmek buldu ve onu yemek istedi. Bunu gören annem kardeşimin elinden ekmeği alarak ağlama-

ya başladı. O dönemde çok zor şartlarda yaşıyorduk. Açlıktan ölen çocukların sayısı günden güne artıyordu.

Annem sağdan soldan bir avuç bulgur bulmuştu. Aslında bulgurdan pilav yapılırdı ama bulgur az olduğu için çorba yapmıştı. O çorba duru bir suda ve tuzsuz olarak yapılmasına rağmen bize çok tatlı ve güzel bir yemek olarak geldi. O gün bu gündür o çorbanın aynısını yapmak istedim ama o tadı elde edemedim.

Daha sonra o köyde bulunan okulun bahçesinde bize yiyecek ve çadır dağıtmaya başladılar. İlk olarak, çadırları bizim aileye vermişlerdi. Elimizde paramız olmasına rağmen hiçbir şey alamıyorduk. Çünkü bütün bakkallar ve kasaplar kapalıydı. Yiyecek olarak aldığımız tek şey yemektir. Çadırın yanında ateş yakarak yemeğimizi pişiriyorduk. Ayrıca çadırın içerisine bir tahta koyup üzerine şilte sermiştik. O şiltenin üzerinde iki battaniye ile örtünerek yatıyorduk. Kış kuvvetli olduğu için yağmur suları içeriye giriyordu, biz de dışarda ateş yakıp kömürü içeri koyarak ısınmaya çalışıyorduk. Bir ay boyunca bu vaziyette çadırlarda yaşadık. Annem orada doğum yaptı.

Babamın bir arkadaşının *Gelibolu* sınırında boş bir evi vardı. Bize bu evi kalmamız için vermişti. Orası da tehlikeliydi ama biz o çadırlarda bir süre daha kalsaydık, ya ben ya da kardeşlerimden herhangi birini kaybedebilirdik. Çünkü yaşadığımız o ortam, çok sağlıksız ve elverişsiz bir ortamdı. Babam bizi o eve götürdü. Ev büyük ve içerisinde eşyası vardı. Orada bir yıl kaldık. Savaş artık bitmek üzere olduğu için ev sahibi evine taşınmak istedi. Bu yüzden de biz üzeri mevzi olan bir eve taşındık. Savaş süresince en son taşındığımız ev bu

olmuştı. Bir süre sonra savaş bitmiş, ve biz evimize geri dönmüştük .

AKİLE KORALP (49)
1951 DEĞİRMENLİK

Ben aslında *Koççat* köyünde kalmaktaydım. Fakat terzi olmak istiyordum. Bu yüzden de teyzemin yanına *Kaymaklı*'ya gittim. Orada terzi yanına çıkar olarak gitmekteydim. 1963 *Aralığında* bir Cumartesi günü köydeki teyzem bize telefon açar ve ağlar, yanında kaldığım teyzem ise “*ne oldun be Fatma*” diye sorar. Uzun süre birbirleriyle ağlaştıktan sonra “*yatağımla birlikte beni aldılar abla*” dedi. Teyzem de ona neden diye sorunca, köyde kalan teyzem “*savaş çıktı abla Rumlar kocamın yokluğundan istifade ederek ırzıma geçti-ler*” dedi. Biz o zaman daha çocuktuk. Pek fazla bir şey anlamamıştık ama bunu büyüyünce daha iyi anladım. Düşündükçe tüylerim hâlâ daha diken diken olur. Daha sonra teyzem bizi dışarıya bırakmıyordu. Kurşunlar kapımıza gelip vurmaktaydı. *Eğlence* köyü *Sultan* teyzemin kaldığı köydü. O köyü Rumlar esir almıştı. Teyzem evde ne kadar ağır eşya varsa kapının arkasına yığdı. Bize kesinlikle dışarıya çıkmamamızı söyledi. Teyzemin kızı *Nermin*'le aşağı yukarı aynı yaşta idik. Biz biraz yaramaz olduğumuzdan, biraz da durumun ciddiliğini pek anlayamadığımızdan gizlice dışarıya çıktık. Yolda kuzenimle birlikte yürürken yanımızdan geçen bir araba aniden durdu. Bize hemen içeriye girmemizi, Rumların bizi göreceğini ve tarayacağını söyler. Biz adamın yüzünün korkunç halde olduğunu görünce derhal eve girdik. Adamın yüzü aklımdan çıkmıyordu. O sırada ölümden gerçekten korkmaya başladım. Yeğenimle birlikte evden kaçmak istiyorduk. Teyzeme bizi o evden kaçırmayı için yalvarıyorduk. Teyzem evini bırakıp gitmeyi bir türlü istemiyordu. Biz de tek başımıza kaçmaya karar verdik. Bisikletimiz vardı. Bir bisiklete ben ve yeğenim bindik.

Biraz yolda gittikten sonra Rumlar bizi gördü. Takır takır taramaya başladı. Bisikleti yeğenim sürüyordu. Ayrıca yeğenim çok akıllı bir kızdı. Rumların taraması başlayınca hemen bisikleti zik-zak sürmeye başladı. Biz *Aşağı Kaymaklıya* yani *Baypas'* a kaçtık. Orada *Namık Dayımız* kalmaktaydı. Biz durumu anlatınca dayım gidip teyzemi de aldı. Teyzem bizim evden kaçtığımızı fark edince çıldıracak gibi olmuş, sonra da hayatımızdan ümidini kesmeye başladığını söyler. İki gün iki gece *Namık Dayı'nın* evinde kaldık. Orada sabahları ve geceleri ekmek dağıtılıyordu. Orada kaldığımızın ikinci gecesi bir mücahit direğe tırmandı ve avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Bize "*çabuk olun , ekmek yemeği bir tarafa bırakın, hemen Hamid Mandrez'e kaçın yoksa rumlar gelip sizi öldürecekler*" demişti .Bizim ellerimize birer *Ayetül Kûrsi* duası yazılmış kâğıt tutuşturdular ve kamyonlara yüklemeye başladılar. Biz de kamyonlara bindik tam hareket edeceğimiz sırada *Ahmet Aziz* isminde bir oğlan boynundan vurulur. Hemen ambulans ile hastahaneye götürülür . Ben o olayı hala daha hafızamdan silemiyorum . O gün sanki bizlerde bir yerimizden yaralanmış gibi olmuştuk. Oğlanın tam boynuna rastgelen kör kurşun onu yere yıkmış ve etrafını kan gölüne çevirmişti . Ben o oğlanın hala daha yaşayıp yaşamadığını bilmiyorum. Çünkü o olaydan sonra o oğlandan hiç haber alamadık .Biz *Hamid Mandrez'* e gittik ve orada bir ailenin yanına sığındık . Biz 27 kişi olduğumuz için , bizi bir hanayın birinci katına yerleştirdiler . Sağdan soldan torba bulduk ve yat-tık . Ekmeğimiz yoktu , çok açtık . Az ilerde bir fırın yaanyordu. Ben hemen yanıma para alarak ekmek yapan kadından ekmek istedim. Ama kadın ekmeği

vermedi. Ben de çok aç olduğumuz için ekmeği çalmak istedim. Ben tam bunu düşünürken karşıma başka bir kadın çıktı ve bana iki tane ekmek uzattı. Kendisi de fırın yakıp ekmek yapmış. Diğer kadının bana karşı olan davranışını görmüş ve kendi ekmeklerinden getirdi. O iki ekmeği ailemin yanına götürdüm ama bir anda ekmek bitmişti. Daha sonra ise mücahitler buz fabrikasını ele geçirdiler ve balık , un , yağ , et getirdiler. Bu sefer de biz ekmeklerimizi yoğurduk ve fırına saldık . Bana ekmek veren o kadına da sıcak ekmek götürdüm. Elbiselerimizi yıkamak zorunda kaldık. Çünkü üzerimizde giydiğimiz elbiselerimizle gelmiştik . Yan komşumuz bize başka elbise vermişti . Ben o verilen elbiseyi giydim ve kendi elbiselerimi yıkadım .

GÜNAY ÜNVERDİ
1950 KOÇÇAT (50)

1963 yılında *Küçük Kaymaklı*'da oturuyorduk. O yıllarda ben yeni evliydim. Ayrıca bir kuaför yanında çalışmaktaydım. *Küçük Kaymaklı* basılmıştı. Herkes evinden çıkmasın diye bir bildiri yayınlanmıştı. Biz oradaki evimizi boşalttık ve daha yukarıda bulunan daha emniyetli olan evimize taşındık. Orada telefonumuz da vardı. Bizim eve bir iki aile daha yerleşmişti ve toplam yirmi beş kişi olmuşuk. Daha sonra acil bir telefon geldi. Evi derhal boşaltmamız istendi. Çünkü Rumlar artık ev ev dolaşıp insanları öldürüyor, evleri yağma ediyorlardı. Biz bir kamyon gelerek hemen aldı. Hepimizi *Taksim Sineması* isminde *Lefkoşa*'da bulunan bir yere götürdüler. Oraya gider gitmez hamile bir kadın sancılandı ve doğum yaptı. Bir oğlu olmuştu. İsmi de *Savaş* koydu. Hemen o hanıma ayrı bir oda hazırladılar, kadını oraya yerleştirdiler. Sinema tıklım tıklımdı. Biz hiç yemek yemiyorduk. Çocuklarımıza da kuru ekmek ıslatıp veriyorduk. Bu bir süre devam etti ve savaş bitince evlerimize geri döndük.

HÜMMET NALBANT
1947 LEFKE (53)

Ben 1963 yılında evli ve iki çocuk annesiydim. *Limasol'* da oturuyorduk. O sırada harp çıktı ve erkeklerimizi esir aldılar. Biz kadınları da hep bir yere topladılar. Daha sonra kadınları evlerine yolladılar. Erkekler ise iki ay esir kampında kaldılar. Onların gün aşırı izinleri vardı. Biz de o izinleri sırasında onlara kızılhaç aracılığıyla yemek yolluyorduk. Yolladığımız yemekler kızılhaç tarafından sıkı bir denetimden geçerek verilirdi. Bazen yemeklerin içinde mektuplar bulunurdu. Mektup bulunduğu zaman gönderdiğimiz bütün yemekler geri çevrilir ve yemeklerin hiçbirisi ulaştırılmazdı. Birçok kez yolladığımız yerine ulaştırılmamıştır. Tabii yalnız yemekleri ulaştırmamakla kalmaz erkeklerimizi de döverlerdi.

Ben artık eşimden ayrı yaşamak istemiyordum. "*Öleceksem öleyim*" diyerek bir gün gizli yollardan geçerek eşime ulaşmaya karar verdim. O zaman iki kızım vardı. Büyüğü oniki yaşında, küçüğü ise altı yaşında idi. Gizli yollardan *Limasol'* dan kaçacaktık. Bizden önce de birkaç aile, bu yolla güneyden kuzeye geçmeyi başarmışlardı.

Ben de üç rum ile anlaştım ve bizi kuzeye geçirmesini istedim. O rumların bir tanesi de kuzeyde kalan ailesini güneye geçirmek istiyordu. Bizi kuzeye, onları da güneye, yani bir nevi takas yapılacaktı.

Bizi ara yoldan geçirdiler, rumlar da ana yoldan geçerek bizi almışlardı. Amaç bizim *Türk* olduğumuzu anlamamaları idi. Küçük kızım hasta idi. Çiçek çıkardığı için ateşi çok yüksekti. Bu yüzden de onu arabada bırakmak zorunda kaldım. Büyük kızımı yanıma alarak ara yollardan geçerek bizi götüre-

cek olan rumlarla karşılaştık . Ve çok büyük korkular çekerek kuzeye geçmeyi başardık . Kuzeydeki barikata gittik . Orada bizi rum ailesi ile değiş tokuş ettiler . Eşimle Türk polisleri barikata gelerek bizi aldılar .

Eşim iki-üç ay esir kaldıktan sonra ancak gelebilmişti . Zaten kısa bir süre sonra da yollar açılmıştı . Bizim tanıdıklardan ve ailemizden olanlar *İngiliz* pasaportunu kullanarak *İngiltere*'ye gitmişlerdi . Güneyde kalan yaşlılar kuzeye geçmeye korktukları için ancak yollar açıldıktan sonra geçebildiler .

Bu olayı kısa anlattığımdan dolayı size basit gibi görünebilir . Fakat gerçekten de çok zor dönemler geçirmiştik . Hayatımın sonuna dek başından geçen savaş yıllarını hiç bir zaman unutmayacağım .

HÜZEYME OSMAN
1930 LİMASOL (70)

15 Kasım da Rumlar kendi aralarında bir iç savaş yaşamaktaydılar. *Grivasçılar* ve *Makaryosçılar*. *Grivasçılar*'ın amacı Türkleri öldürüp, adayı *Yunanistan* 'a ilhak etmekte . Bu esnada *Makaryos* ve *Rumlar* 'ın emeli *Kıbrıs Türkleri* 'ni öldürüp *Kıbrıs Adası* 'm elde etmekte. Kıbrıs Türkleri ellerinde bulunan silahlarla kendilerini müdafaya çalışıyorlardı. **20 Temmuz** sabahı *Türkiye* adaya müdahale etti. *Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş*, *Bayrak Radyosu* 'ndan halka müdahale etti. *Kıbrıs Türkleri* 'ne verdiği mesajda , Türkler'in korkmamalarını söyledi .

Bütün köy mücahitleri, köyü beklemeye çalıştı. Türk askerinin gelmesini bekliyorduk. Rumlar bize ateş açtılar, hayvanlarımızı ve bahçelerimizdeki su motorlarını çalıyorlardı. Köğümüzün nüfusu az olduğu için yeterince müdahale edemiyorduk . Kadınlarımızı ve çocuklarımızı o kadar çok korkutmuşlardı ki, geceleri evlerinde değil de ovalarda yatıyorlardı. Yakınımızda bulunan *Taşkent* ve *Terazi* köyde katliamlar olunca köylüler çareyi kaçmakta buldular . Bu olay *Limasol Kasabası* da düştükten sonra gerçekleşmişti . *Limasol* ' un düştüğünü telsizle haber aldıktan sonra, sancaktarlığı tarafından bizim köye bir emir geldi. Emirde *"Sizin köyünüz çok küçük bu yüzden de siz çarpışmaya girmeyin"* deniliyordu. Bu doğru bir emirdi . Eğer çarpışmaya girmiş olsaydık, çok büyük can ve mal kaybına uğrayacaktık. Rumlar silahlı saldırıyı sürdürüyor, bizde mecburen köyü terk ediyorduk . Bu sırada birkaç Rum polisi gelip , otomatik silahları topladılar. Rum polisleri sadece silahları toplayıp, bizim kılıma bile dokanmadan gittiler. Köyden kaçan halk, *İngiliz Üsleri* 'ne sığınıyordu . Fakat çok geçmeden Rum

polisleri bunu öğrenir, köylülerin gitmelerini engeller ve köylerinde kalmaları için baskılarda bulunur. Ayrıca köyde bulunan av ve diğer her türlü tüfeği toplarlar. Bu sırada Anavatan, hem bizim köye, hem de diğer savunmasız köylere B.M desteği gönderdi. Bu destekle, bir çok köy toplu katliamdan kurtulmuştu.

Diğer köylerde, yaşamaya çalışan bir çok gencin, Rumlar tarafından işgen- celere maruz kaldıklarını duyduğumuz zaman, çok korkmuştuk. Ben ve iki arkadaşım çareyi *İngiliz Üsleri*'ne sığınmakta bulduk . Fakat oraya ulaşmak hiç de kolay değildi . Normal yollardan gidemezdik , mecburen dağlardan gidecektik . Aksi taktirde ölürdük . Planımızı yaptık ve erkenden yattık . Sabah saat 4:00 de yola çıktık. Düşündüğümüz gibi, tüm yollar Rumlar tarafından tutulmuştu . Dağlara çıktığımız zaman bunu daha net görüyorduk . *Finikarya* isimli Rum köyünden geçip, bütün dağı yürüdükten sonra, *Fasulla* isimli köye vardık. Bunu da başarıyla geçtikten sonra *Balogya* adındaki Rum kampına gelmiştik . Bu kamp *Taşkent* köyünün katliamının yapıldığı yerdı. O katliamdan sadece bir kişi kurtulmuştu . Oraya vardığımızda gece olduğu için bizi göremezlerdi . Böylece kolayca hem orayı, hem de bir kaç Rum köyünü daha geçtik . Gece olduğu için köylerin adlarını hatırlamıyorum. O akşam *Kandu Deresi*' ne kadar ilerlemiştik Dereye vardığımız sırada arkadaşımız *Behiç* , bu yürümeye dayanamayacağını, tekrar köye döneceğini söyler ve yanımızdan ayrılır. Biz de onun ardından başka kalmış, dereyi nasıl geçeceğimizi düşünmeye başlamıştık. Hava çok soğuktu, ağır bir kış geçliriyorduk . Dere yağıştan çok dolmuştu ve eğer kıyafetli geçerssek ıslanacak, daha da çok üşüyecek, hasta olacaktık . Üşüyüp hasta olmamak

için kıyafetlerimizi ve ayakkabılarımızı çıkartıp karşıya attık . Sonra buz gibi soğuk olan dereden geçip giyindik . Yolumuza devam ettik. Dört – beş köy daha geçtikten sonra, *Piskobu* isimli kampa vardı. Bu kampta Rum, Türk, İngiliz karışık yaşıyorlardı ve sivillerin dükkanları vardı . Bütün bir gün ve gece yürüdükten sonra, hem çok susamış hem de çok acıkmıştık. Oradaki bir resturanta gidip birşeyler yiyelim diye düşünüyorduk ki, karşımıza üzerinde yazan yazıyı daha önce hiç görmediğimiz bir restaurant çıktı . Orada “*coca cola* ” yazıyordu. Burayı Rum dükkanı sanarak içeri girdik ve Rumca konuşmaya başladık . Uzun zaman Rumlarla birlikte yaşadığımız için Rumcayı kendi anadilimiz gibi biliyorduk . İçerideki adama Rumca selam verdikten sonra, yiyecek birşeyler hazırlamasını istedik . Dükkan sahibi de bizim gibi Türk’tü, fakat o da bizi Rum zannetmiş . O bizden, bizde ondan korkuyoruz. Yemeğimizi yedikten sonra, İngiliz Üssü olan *Paramala*’ ya nasıl gideceğimizi sorduk . Adam bu köye sadece Türkler’in gittiğini biliyordu ve bize “*Türk müsünüz?*” diye sordu .Biz de “*evet*” cevabını verince, adam bu sefer de “*neden Türkçe konuşmadınız?*” diye sordu. Bizden cevap beklemeden , bizim gerçekten Türk olduğumuza emin bir şekilde: “*Beni korkudan öldürecektiniz*” dedi. Bizim de aynı derecede ondan korktuğumuzu anlattıktan sonra adam bize “*polisman polisi*” olduğunu ve bize yardım edeceğini söyleyerek, çadırlara telefon etti. Çok geçmeden bir cip gelip bizi aldı ve *Paramala*’daki çadırlara götürdü. Orada iki gün kaldık. Orada İngilizler, Türkler ve Yunanlılar bir antlaşma yapar . Bu antlaşmaya göre Türkleri , önce otobüslerle *Ağratur Üstü*’ne, oradan da uçaklarla *Türkiye*’nin *Adana*

bölgesine götürülecekti. Nitekim de öyle oldu ve orada bir hafta kaldıktan sonra , uçaklarla tekrar *Kuzey Kıbrıs'* a getirildik . *Türkiye* ile bir antlaşma yapılır ve yaşlılar, hamileler, talebeler kuzeye geçirilir . Daha sonra ikinci bir antlaşma yapılır. Bu antlaşmada ise, her iki tarafın da elindeki esirleri takas ederdiler. *Yeşil hat* çizildikten sonra aileler de geçiş yaparlar. Bu arada dağdan geçiş yapan ailelerin çoğu Rumlar tarafından ya öldürülmüş, ya da dövülmüştü . Böylece ailelerin yarısı güneyde, yarısı kuzeyde kalmış ve bütün aileler parçalanmıştı . Biz güneyde kalan ailemizle, *Cumhurbaşkanlığı'*ndaki telefonla ve *Bayrak Radyosu'*dan mesaj göndererek haberleşiyorduk. Köydekiler de mesajlarını *B.M* aracılığı ile *Lefkoşa'* ya ulaştırıyorlardı . Ailemizin orada kaldığını öğrenince , ben ve arkadaşım oraya gitmek istedik . Yanımdaki arkadaşım, kaçarken yanımdan ayrılan *Behiç'*ti. Onunla kuzeye geldiğimiz zaman buluşmuştuk. İkimizin ailesi de diğer tarafta idi ve onların hayatlarından endişe ediyorduk. Güneye geçmek için *Dikelya Üssü'* ne gittik . *Dikelya'* dan taxi tutarak *Esenköy'* e vardık . Oradan ailelerimizi ve hayvanlarımızı da alarak *Tatlısu* köyüne ulaştık. Oradaki bir ailenin yanında bir hafta kaldık . Bu süre zarfında Rumların para karşılığı, kamyonlarla Türkler'i kuzeye geçirdiklerini öğrendik . *100 Türk Lirası* karşılığı bizi *Akıncılar'* a kadar götürdüler. Orada bir asker tarafından karşılandık . Bir gün orada misafir edildikten sonra, arabalarla *Lefkoşa'* ya götürüldük . Birkaç arkadaşımı ve yakınımı savaş sırasında kaybettim. Onları kaybettiğim için üzüldüm ama eşimin korkudan çocuğumuzu düşürtmesi beni daha çok üzmüştü.

O dönemde geçirdiğim bütün bu korkunç ve üzücü olayları hayatım boyunca

ca unutmam imkânsız. Bütün dünya insanların sevgi, mutluluk ve barış içinde
bir hayat sürmelerini gönülden diliyorum .

MUHARREM AKBALIKÇI

1952 ESENKÖY (48)

Biz kendimizi bildik bileli *Golya (Sadrazam) Çiftliği'* nde yaşıyorduk .

Rumlarla Türkler karışık yaşarlardı . Her akşam *Akdeniz'* e gider, geceyi orda geçirir, ertesi gün tekrar çiftliğe dönerdik. Savaş çıktığı zaman sert bir kış mevsiminde idik. Mevsimlerden kış olduğu için kapıdan dışarı çıkamıyor, böylece de hayvanlarımızla da ilgilenemiyorduk. Bir gün *Barış Gücü* durumumuzu kontrol etmek için geldi. Fakat Rumlar kendilerini şikayet etmememiz için bizi devamlı sıkıştırıyorlardı. Biz kaçmak, Rumların bu baskılarından kurtulmak istiyorduk. Bir gün, *Vasilya*'lı bir çoban geldi . Ekmek yoğurmak istediğini fakat Rumların izin vermediklerini söyledi . Bundan dolayı ekmeğini bizde yoğurup, pişirecekti. Kadın çoban ekmeğini yaparken, Rumlar da çocuğunu öldürüp kör kuyuya attılar . Bu olaydan sonra içimizdeki korku daha da artmış, hafızamıza korku haricinde hiç bir şey girmez olmuştu . Bizlere yardım yapıyordu fakat tüm işlerimiz yarım kalmıştı . Zeytinlerimizi toplayamıyor , hayvanlarımıza bakamıyorduk . Babama korktuğumu söylediğim zaman , babam içimizin rahat olmasını , korkmamamızı soyledi . Babam bize göre daha rahattı veya öyle görünmeye çalışıyordu . Ona göre Rumlar bize zarar vermezdi, çünkü uzun yıllardan beridir birlikte yaşıyorduk .

Sağır bir amcam vardı ve Rumlardan korunmak için sığındığı dağın içinde ölü bulundu . *5 Mart* akşamı Rumlar bizim çiftliğe baskın yaparlar . Gavurlar babama korkmamasını söyler ve eğer baskın yapılacak olursa ayakları ile değil de dizleriyle haber vereceklerini sözlerine ekler . Gece olmuş gavur gelmişti . Babamı çağırdılar ve sözde kaçmamız için bize yardım edeceklerini soylediler . Bizim evde asker olduğunu sanarak evin karşısına siper aldılar . Biz de bunun

üzerine yine *Akdeniz*'in yolunu tuttuk . Annem yoldan geri dönmüştü. Çünkü kardeşim banyodan yeni çıkmıştı, üşüyordu. Annem de ona sarınması için battaniye almaya gitti. Biz yola devam ettik. Bu arada yolun her iki tarafına pusu kuran Rumlar, projöktörlerle ateş etmeye başladılar . Babamı orada öldürdüler . Beni de ayak topuklarımın dört yerinden yaraladılar. Buna rağmen babamı orada bırakarak koşuyordum. Eğer kaçmayıp da babamı alsaydım şu an yaşıyor olmayacaktım . Bütün gece yollarda koştum . Rumlarda beni aradılar fakat ormana saklanarak izimi kaybettirdim . O grce, gündüz dahi geçmeye korktuğum yerlerden korkusuzca geçtim . Korkudan bütün gece işedim, öyle ki artık suyum bitiyordu . Gün ağarınca, dere kenarına gittim. Orada bir tane keçi vardı ve çok sakindi . Keçinin sakin oluşundan oralarda kimsenin olmadığını anlayarak oradan da geçip *Akdeniz*'e ulaştım. Oradaki yeğenim, kardeşlerimin akşamdan oraya gittiklerini, anne ve babamın hiç gelmediklerini ve beni de çok merak ettiklerini söyledi. Bunun üzerine bende babamın öldürüldüğünü ama annemin nerede olduğunu bilmediğimi söyledim . Meğerse annem battaniyeyi almaya gittiği zaman silah seslerinden korkup ekmek fırınına saklanmış . Sesler kesildikten sonra da benim gibi ormanlardan geçerek yanımıza geldi. Fakat o kadar çok korkmuş ki elleri kasılmış, açılmıyordu. Diğer amcam babamı ölü bulmuş ve korkudan eve kapanmıştı . Babamın öldürüldüğü gece, kurşunlar topuklarıma değil de daha yukarıya isabet etseydi kurtulamayacaktım .

MÜNEVVER YILDIZ
1939 SADRAZAM ÇİFTLİĞİ (61)

Biz savaş çıktığı zaman *Koçat* ta kalıyorduk. Savaş çıktığı zaman, Rumlar köyümüzün etrafını sarmışlardı. Bizim köyümüze komşu olan *Magyat* köyü kendi yerlerini terk edip, bizim köye gelmişlerdi. Bizim köydeki aileler de *Magyat*’lılardan, bir aileyi yanlarına alarak, onları evsiz bırakmamışlardır. Bir gece havada aydınlık gördük, hepimiz hayretle bu duruma bakıyorduk. Çünkü adeta etraf gündüz gibi aydınlık olmuştu. Erkeklerimizden birkaçı köyün biraz dışarısına çıkıp baktılar. Bütün *Magyat* köyü alevler içerisinde kalmıştı. Köyün her tarafı cehennem ateşi içerisinde kalmış gibi yanıyordu. O köyden gelen insanlar, yanlarına gelmişlerdi. Evlerinde ne varsa hepsi kül olmuştu. Ama bence Rumlar, köyü yağmaladılar, sonra ateşe verdiler. Diğer civar köyleri de aynı yöntemi uygulayarak ateşe vermişlerdi. O gece büyük korku ve heyecan yaşamıştık. Bizi de gelip, öldürebilir ve hatta köyümüzü ateşe verebilirlerdi. Bu yüzden geceleri gözümüze uyku girmez olmuştu.

Rumlar köyümüze iyice yaklaşmışlardı. Köyümüzün hemen dışında olan derelere girip mevzi kurmuşlardı. Köy hemen basılabilirdi. Bu yüzden de evlerimizden çıkmıştık. *Magyatlılar* zaten korku içindeydiler. Hep beraber köye, biraz uzak olan tarlalara gittik ve orada çadır kurduk, kalmaya başladık. Tepelere de çadır kurduk. Bunun nedeni de Rumların, bizim köye mücahit gelip konakladığını ve köyümüzü koruduğunu sanmaları içindi. Bu bizim köye gelen birkaç mücahitin fikriydi. Gerçekten de bu fikir yaramıştı.

Ama biz köyden dışarı çıkamaz olmuştuk. Arada bir Türk uçakları gelip köyün üzerinden geçiyordu. Bunun nedeni ise Rumları korkutmaktı. Bizim er-

keklerimiz de köyün etrafını nöbetleşe bekliyorlardı.

Köyümüzde bulunan iki genç sigara almak için yakınımızda bulunan *Dizdar-köy'e* gitmişlerdi ama yolda Rumlara yakalanmışlar ve önce esir alındılar, daha sonra ise Rumlar tarafından öldürülerek, kör kuyuya atıldılar. O gençlerin bir tanesi benim kocamın oğlan kardeşi idi. Üstelik yaşları 19-20 civarında idi.

Daha sonra 74 harbi çıktı.

NAFİYE ÖZKOÇÇATLI
1949 KOÇÇAT (51)

1963 yılında savaş çıktığı zaman bizim köyde üç gün çarpışma olmuştu.. Bizim köyümüzün ismi **Ozanköy** idi. Çarpışmalardan sonra ateşkes olmuştu. Ateşkesin olduğu gün eniştemin hayvanları caminin yanına kaçmışlardı. Eniştem de hayvanlarını almak için oraya gitmişti. Tam caminin önüne gelmişti ki Rumlar tarafından vuruldu. Aslında eniştem aynı zamanda kocamın da amcası idi. İsmi **Ali Barut** idi. Caminin önü kan gölü olmuştu. Hayvanların kimisi vurulmuş kimisi ise kaçmıştı. Barış gücü gelerek ölünün yakınları tarafından alınmasını istedi. O sırada kaynatam kardeşini almak için oraya gitti. Fakat kardeşinin beyni paramparça bir şekilde yerde idi. Bu durum karşısında gayet soğuk kanlı bir şekilde kardeşinin beynini avuçları ile toplayıp bir naylon çantaya koymak zorunda kaldı. Bu zor ve dayanılması oldukça güç olan olayı tam olarak yerine getiren kaynatam daha sonra aklını kaybetmişti. Ölüyü gömmüştük ama kaynatam çıldırdığı için dağları tutmuş ve kaçmıştı.

İngiliz askerleri ve **Kızılhaç** bizi gelip aldı. Bizim köyümüzün yanı sıra **Girne, Vasilya, Trabbeza, Lapta, Arapköy** de yerlerinden yurtlarından olmuşlardı. O günün tarihi ise **5 Mart 1963** idi. Erkeklerimiz de ayakkabılarını giymeden yalınayak derelerden, tepelerden kaçmak zorunda kalmışlardı. Çünkü rumlar erkekleri nerede görse hiç bağışlamadan vuruyordu. Köyümüzdeki erkeklerin sayısı 70-80 civarında idiler ve **Ozanköy** ile **Türk okulu** arasında bulunan küçük bir mesafeden kaçmayı başarmışlardı. Rumlar onları sezmemişlerdi, çünkü çarpışmalardan yorgun oldukları için yatmışlardı. Biz de çocuklarımızla birlikte hasta ve yaralı durumundaymışız gibi gösterilerek **Kızılhaç** ile **Boğaz** köyüne

götürülmüştük . Orada *Türk ve İngiliz* askerleri aracılığı ile çadırlara yerleştirildik. Bu sırada *Türk* askerlerine ulaşmayı başaran köyümüzün erkekleri *Boğaz* da bulunan *Üstünbar* adlı bir yere getirildiler . Orada bizi onlarla görüşturdüler ve bölük , bölük bizi dağlara sevkettiler . Bu arada Rumlar da boş durmadılar . Onlar da dağlara çıktılar ve bizi yukarıdan taramaya başladılar. Bu sefer de bizi kamyonlara doldurarak bizi *Gönyeli*' ye , bir sinemaya götürdüler. Orada zorunlu olarak 22 gün kaldık . Benim iki tane küçük çocuğum vardı . Onların süt ihtiyaçlarını karşılayamıyordum . Çünkü verilen yardımların dışında birşeyler almak mümkün değildi .

Ateşkes olduğu için eski kampa geri döndük. Oradaki çadırlar tek direkli idi. Artık oranın ne kadar emniyetli olduğunu siz tahmin edin. Yemek , yemek için bir tabağımız bile yoktu. Sadece iki battaniye ve bir kargola vardı. Ben çocuklarımı yedirmek için bir tabak bulmak zorunda idim . Çevreden değirmi bir taş buldum ve içini kazıyarak tabak haline getirdim . Sonra da iyice yıkayarak verilen yardımlardan yemek yaparak çocuklarıma bu tabaktan yemeklerini yedirdim. Daha sonra oradaki çevre halkı ile kaynaştık ve onlardan tabak , çatal , bardak , kaşık gibi mutfak aletleri aldım. Böylece çocuklarım artık temiz kaplardan besleniyordu . Küçük oğlum karanlıkta kesinlikle uyuyamazdı . Evimden getirdiğim bir çakmak vardı . Onu , uyusun diye yakarak tutardım. Ellerim çakmağın ısısından yanardı ama ben yine de çakmağı tutarak onu uyuturdum.

Bir gün *Lapta'lı* olan ve bizim yan tarafımızda kalan bir kadınla konuşuyorduk . İsmi *Ayşe* idi . *Ayşe* abla bana geceleyin bizim çadırdan zayıf bir ışı-

ğın yandığını bir süre sonra söndüğünü ve tekrar yandığını gördüğünü söyledi ve bunun sebebini sordu . Bende ona oğlumun karanlıkta uyuyamadığını ve onu çakmakla uyuttuğumu anlattım . O da bana küçük bir fenercik verdi . Ben de çocuğumu daha rahat uyutmaya başladım . Hala o küçük , kırmızı fenerciği saklıyorum . *Ayşe* abla öldü ama ben hep onu bana yaptığı o büyük yardım ve o küçük fenerle hatırlıyorum .

Daha sonra elektrik bağlandı . Elektrik de sadece bir lamba yakmamız için verilmişti . Ama o elektrik bile bizi çok sevindirmişti . O yıllar kış çok ağır geçmişti . Çocuklarım küçük oldukları için bezlerini devamlı ateş yakarak kaynatırdım . Bir gün yine birkaç parça elbisemizi ve çocukların kıyafetlerini yıkayıp asmıştım . Sabah onları almak için dışarıya çıktığımda elbiselerin tümünün buz kestiğini ve galip şeklinde asılı olduklarını gördüm . Aklıma hemen eşim geldi . Çünkü eşim mevzide idi . Ya o da soğuktan donduysa diye bir an aklımdan geçirdim ve hıçkırarak ağlamaya başladım . Gözümün önünden evliliğim, ilk çocuğumun doğuşu , ve eşimle yaşadığımız sonsuz sevgimiz, bir şerit gibi geçti . Sanki artık hep beraber olamayacağız gibi geliyordu bana . Aradan iki yıl geçmesine rağmen hiç değişen birşey olmamıştı . Giyecek birşeyimiz kalmamıştı . Çocuklarım üşüyordu . Bende kocamın pantolonlarından birini kesip çocuklarıma kıyafet yapıp giydirdim . Annem de o zaman bize bir lira yolladı . Ben o para ile çocuklarıma ve kendime kıyafet almıştım . Biz yemeklerimizi 5-6 sene boyunca karavanada yedik .

Aklımdan silemeyeceğim bir başka anım ise bizi *Gönyeli'* ye götürdüklerin-

de yaşamıştım. *Gönyeli* de bir mektep evi vardı , biz kadınlar orayı çamaşır yıkama evi yapmıştık . Ayrıca orada yıkaniyorduk . O gün orada büyük paslı bir kazan bulmuştum . O kazanı iyice yıkadım daha sonra yaktığım ateşin üzerine koyup suyun ısınmasını bekliyordum . Kızım oğlumdan 2 yaş büyüktü . Bu yüzden kızım *Filiz*’ den kardeşini oyalamasını isteyerek onları oynamaya yolladım . Bir yandan suyun kızmasını bekliyor bir yandan da çocuklarıma bakıyordum . Kızım önce kardeşinin elinden tutup karşıda bulunan bir taşlığa götürdü . Orada kucığına küçük küçük taşlar doldurarak gelip karşıma oturdular. *Filiz* kardeşine “ *şimdi sana badem topladım , hade gel kırayım da yiyesin* ” diyordu . Benim küçük de “ *hade abla kır da yiyelim* ” diyor ve sabırsızlanıyordu . Oğlum o zaman 2 yaşında idi . Bu yüzden aklı pek fazla kesmiyordu ve ablasının gerçekten badem kıracağını sanarak elciklerini oğuşturuyordu. *Filiz* de eline önce küçük bir taş alıyor daha büyük bir taşla kırar gibi yapıyordu . Kardeşi bademi istediğinde ise “ *bu kötü çıktı dur birtane daha kıralım* ” diyerek bütün taşları kırar gibi yaptı . Küçüğe bir badem bile çıkmayınca , ağlamaya başladı . Diğeri de onu görünce, o da ağlamaya başladı. Benim ise içim paramparça olmuş , bağrım yanmaya başlamıştı. Bu arada karşıdaki evinden benim çocukların yaptıkları oyunu görüp, çok duygulanmış olan *Hatice* abla , evinden badem ve ceviz alarak kırıp çocuklara getirdi . O gün *Hatice* abla dahil hepimiz ağlamıştık .

Bozdağ düştüğü zaman ablam kalp krizi geçirdi . Ben onu o halde görünce hemen ağzına hapımı koydum ama çok ağırdı . Doktor gelmiş ve ablama bakmıştı .

Biz tam onbir yıl çadırlarda , çaresiz , yarı aç yarı tok bir vaziyette kaldık.
Ramazanlarımızı da hep birlikte yaşıyorduk .

VİCDAN KEMAL
1950 OZANKÖY (50)

1963 yılında *Arpalıklı* köyünde yaşanmış, basına ve kamu oyunda yankı uyandıran bir olay .

Yusuf Şanlier, 1963 Şubat ayında hadiselerden dolayı, hemen hemen her şeyini, ailesiyle *Dalı* köyünde bırakıp, karısının köyü olan *Arpalıklı köyüne* gitmişti . Orada da durum aynı idi . Amcası teşkilat başkanı ve *Yusuf* da teşkilatta çalışıyordu . *Yusuf* 32 yaşında idi .

O gün arkadaşları ile birlikte *Arpalık köyünde* ardı arkası kesilmeyen bir çatışmaya girmişlerdi . Rumların sayısı onlardan kat kat üstündü . Ama yine de köyün düşmemesi için ellerinden geleni yapıyorlardı . Çünkü köy düşerse daha da kötü olacaktı . Bu yüzden de Barış Gücü gelene kadar direnmeye karar vermişlerdi . O gün sisli, bulutlu bir gündü . Adeta her taraf ölüm kokuyordu . Kış olduğu için de hava soğuktu . *Yusuf*, amcası ve arkadaşları sabahtan , öğleye kadar hemen hemen otuz Rum askeri öldürmeyi başarmışlardı . Onlar altı arkadaştı . Bir yerden bir yere kaçıp kendilerine mevzi bluyorlardı . Ama etrafları Rum askeri kaynıyordu . Sonunda iki katlı küçük bir eve girmeye karar verdiler . Evin penceresinden ateş ederek kendilerini korumaya çalışıyorlardı . Fakat Rumlar evin çevresini kuşatmışlar . Bunu gören *Yusuf*, amcası ve arkadaşları üst kata çıkmanın daha güvenli olduğunu düşünerek yukarıya çıktılar . Amaçları Rum askerlerini oyalayıp Barış Gücü'nün gelmesini beklemektir . Rumlar bir yolunu bulup eve girmişler ve alt kattan üst kata ateş açmışlardı . Hemen kapıyı kapatıp ve kitlediler . Hepsi de artık sonlarının geldiğini düşünüyorlardı . Mah-

sur kaldıkları binadan sağ salim çıkamayacakları kesindi. Bu düşünceler içinde Yusuf'un aklına bir fikir gelir . O *Dali* köyünden gelmişti ve savaştıkları Rumlar da *Dali* köyündendi . Eskiden *Dali* köyünde Türkler ve Rumlar birlikte yaşırdı. Savaş çıkmadan önceleri hem arkadaş hem de komşu idiler. Buna dayanarak *Yusuf* arkadaşlarına: "*Ben onlara sesimi duyurayım, belki beni tanır- lar.*" der . Amcası : "*Hayır Yusuf, bağırma ve kapıyı da açma. Rumlara güvenilmez. Çün- kü onların yakınlarını biraz önce öldürdük, şimdi seni tanısalar bile hiç acı- mazlar hemen vururlar.*" dedi .

Rumlar tehditlerini sürdürüyor , teslim olmaları için çağrı yapıyordu . Bu sırada onların teslim olmayacağını anlayan Rumlar, aşağı katın tavanını ateşe vermeyi kararlaştırırlar. Tavan kerpiçtendi, yarım en fazla bir saat içinde çökecekti. Ateşe dayanıksızdı çünkü . Rumlar hemen gazyağı ile tavanı ıslattılar ve ateşlediler . Rumların bu hareketinden sonra , *Yusuf*'un fikrini denemekten başka çareleri yoktu. Yusuf hemen ses verdi : "*Benim be Yusuf Dali köyünden .*" Rumlar sesi duyarkenden, yukarıya kapının önüne bir Rum askeri gönderdiler. "*Açıyorum kapıyı ha*" dedi ve kapıyı açtı . Kapının önündeki Rum askeri Dalili idi. *Yusuf*'u çok iyi tanıdığı için, onu öldürmekten vazgeçti ve silahını indirdi. *Yusuf* onunla konuşuyordu. Bu yüzden de aşağıdaki Rumlar silah sesi duymamışlardı . Aşağıdan bir başka Rum askeri gelip onları konuşurken görünce, hemen *Yusuf*'a ateş etti ve onu kolundan vurdu . Ateş eden Rum askeri de *Dali* köyündendi ve *Yusuf*'u tanıyordu . Kapının içine düşen *Yusuf* kanlar içinde kal-

muştu . Amcası onu içeriye çekip hemen kapıyı kapattı. Bu arada Rumlar da aşağıya indiler . Onu amcası kurtarmıştı, çünkü onu içeriye çekmeseydi oracıkta öldürülecekti . Alevler içinde kalmışlardı ama aşağıya inmemekte kararlı idiler. Aşağıya inip Rum kurşunu ile ölmektense, yanarak ölmeyi tercih ederlerdi. Hepsi birbiriyle helâlleştiler ve tavanın çökmesini beklemeye başladılar. Tam herşeyden ümitlerini kestikleri anda Barış Gücü'nün geldiğini gördüler. Rumlar hemen binadan çıktılar. Onları da balkondan kurtardılar ve *Yusuf*'u helikopterle hemen *Dikelya*'ya hastaneye götürdüler. Oradaki doktor *Yusuf*'un kolunun hiçbir işe yaramayacağını söyleyerek kesmek zorunda kaldıklarını ifade etti . O gün *Yusuf*'un kolu kesildi. Artık o ömür boyunca tek kolla yaşamaya mahkumdu...

YUSUF ŞANLIER

1932 DALİ (68)

26 Aralık 1963 yılında *Cilkos* dağında öğle sıralarında, *Girne*'den *Boğaz*'a doğru arabalar akın etmeye başladı . Bu arabaları gördük ve birşeyler olduğunu anladık. *Osman Vaiz* adında bir arkadaşım vardı ve her gün *Kırmı*'ya gider koyunlarını *Girne*'de bırakırdı . O gün yine gitti ama Rumlar koyunların otlağı yere mevzi kurmuşlar . *Osman Vaizi*' in *Girne*'ye geçmesine izin vermediler . O da geri dönmek zorunda kaldı . Neden geri döndüğünü sorduğum zaman bana : “*Silahlı gavurlar var , orada mevzilendiler , geçmeme izin vermediler ”* dedi . Şimdi ne yapacağını sorum, o da Rumların bilmediğı bir *Cingen Bahçesi* vardı . Ve oradan geçip koyunlarının yanına gideceğini söyledi. Sonra da dediğı yerden gelip koyunlarını alarak geri döndü . Biz hala oradaydık . Nasıl geri döneceğimizi düşünüyorduk. Tam bu sırada, hiç bir şeyden haberi olmayan *Zekâ* enişteyle kardeşi *Erol* , *Cilkos*' tan geliyorlardı. Rumlar onları durdurup, dövdüler. Daha sonrada onlara: “*Gidin hayvanlarınızı , Dr. Küçüğün tarlasında bekleyin ”* deyip yollattılar. Ben de onlara yol göstermek amacı ile, sanki hayvanlara sesleniyormuşum gibi yapıp, *Cingar Bahçesi*' nden geçmelerini söyledim . Çünkü gittikleri yönde de bir Rum mevzisi kurulmuştu . Onlar oradan giderken, bir de baktık yoldan içi silah ve Rum askeri dolu bir araç geçti . Oğlumla beni gördüler ve: “*e do durçi , e do durçi ”* diye bağırdılar. Biz de hemen oradaki kayaların içine saklandık . Araç uzaklaştıktan sonra hayvanlarımızı orada bırakıp,

eşğimizle birlikte *Cingar Bahçesi*'nden geçip *Darboğaz* dan köye gelmeyi başardık. *Zekâ* eniştelere hayvanları ile köye varmışlar fakat bizim hayvanlarımız o tarafta kalmıştı.

O gece köyün bütün erkekleri, *Üstünbar* adındaki kahvehanede toplandık. Bazı arkadaşlarımızın üzerinde tabanca vardı. O gün yaşadığımız olayı ve gavurların mevzilendiklerini anlattık. Arkadaşlar orada kalmamı istediler, bende aç olduğumu söyleyerek oradan ayrıldım. Eve gelip yemek yedikten sonra, üzerime daha kalın birşeyler giyip tekrar *Üstünbar*'a gittim. Oraya vardığımda Rumların karşıdaki su depolarına mevzilendiklerini gördüm. *Üstünbar*'a ateş açtılar. Rumlar tam karşımızda idi. Onların tüm yaptıkları izliyorduk. Onlara o kadar yakındık ki, ayak seslerini dahi duyabiliyorduk. Onların tüm hareketlerini kolladığımız sırada *T.M.T*'nin başkanı *Nevzat Çavuş*: "*Arkadaşlar, elimiz kolumuz bağlı burada oturamayız. 101 evler bölgesini iyi bilen üç gönüllü istiyorum. Oraya gidip kontrol edeceksiniz ve eğer Rum orayı bastı ise yandık. Ama sadece gördüğümüz yere kadar gittilerse korkacak birşey yok*" dedi. *Kani*, *Asım* ve *Seyfi* isimdeki üç gönüllü arkadaş yola çıkıp kontrolü yaptılar ve oranın sağlam olduğu işaretini verdi. *Nevzat Çavuş*, *Polis Ahmet* ve 5-6 arkadaş Ormancı evden *Bozdağ*'a çıktılar, ben ve birkaç arkadaş da başka yoldan gittik. Böylece Rumlar'ı pusuya düşürdük. Rumlar bunu fark edince "*O bayanu*" diye bağırmaya başladılar. *Ahmet Piro* adında bir arkadaş Rumlar'ın akşam saat bir,

iki civarlarında *Girne*'ye kaçtıklarını ve oranın eşya dolu olduğunu söyler . Bizim yanımızda, *Türkiye* de eğitim görmüş birkaç asker vardı. Onlar bize arabayla değil de yürüyerek gitmemizi söyledi. O askerleri dinlemeyip arabaya doluştuk ve hareket ettik . Onlar da yürüyerek yola koyuldular . Yolda giderken bir arkadaş, harnıb ağacının altında silahlı bir rum askeri olduğunu söyledi . Arabayı kullanan arkadaş daha da hızlı kullandı ve şans eseri kurşunlar sadece arabaya saplandı. Daha sonra da o askercikleri dinlemediğimiz için çok pişman olmuştuk ama iş işten geçmişti .

Bu olayı hiç bir zaman hafızamdan silemeyeceğim .

ZEYNEL KUŞAPPI

1928 ÇATOZ (SERDARLI) (72)

1974 YILINDA KIBRIS' TA YAŞANILAN
CANLI HATIRALAR

1974 harbi çıktığı zaman, tıpkı 1964 harbinde olduğu gibi yine köyümüzde mağruz kalmıştık. Hayvanlarımızı mandıralardan çıkaramıyorduk. Aynı korkular yine basmıştı. Çünkü Rumlar yine etrafımızı sarmışlardı. Rumlar bizi dışarıda görmesinler diye derelerde, tepelerde saklanıyorduk. Rumlar dışarda birini görse hemen tarıyordu. Hayvanları içerden yedirebilirdik, fakat su içmeleri için mutlaka dere yanına götürüp, onları suvarmak zorunda kalıyorduk.

Ben ve eşim bir gün yine hayvanları suvarmak için yavaş yavaş dere yanına gitmiştik. Kucağında bir de oğlum vardı. Çocuğum küçük olduğu için onu evde tek başına bırakmadım. Onu da kucağıma alarak gittik. Hayvanları dereye indirip suvarmaya başlamıştık ki Rumlar karşıda bulunan *Dali Tepesi* – nden bizi taramaya başladılar. Ben kucağında çocuğumla yere yattım. Eşim de bir yere saklanmıştı. Bu sefer de bizi meradan taramaya başladılar. Bu kez daha çok korkmuştum. Çünkü mermi saçlarımın arasından geçmişti. Biraz daha aşağıdan geçseydi, bu gün sana bu olayı anlatamayacaktım. Hepsinden önemlisi dört çocuğum da öksüz kalacaklardı. Ben o an çok korktuğum için kucağıma çocuğumu alarak köye doğru koşmaya başladım. Derelerden geçerek mücahitlerin yanına yavrumla sağ salim ulaşmayı başarmıştık. Ama oraya geldiğim vakit korkudan olsa gerek yüzüm mosmor oldu sonra da orada bayıldım. Mücahitler çocuğumu kucağımdan zorla almışlar ve beni evime götürüp yatırmışlar. Bizim orada kalmamız artık mümkün değildi. Barış gücü vasıtasıyla bizi valizlerimizle birlikte *Lefkoşa*’ya götürüp, bir okula yerleştirdiler. Orada verilen yar-

dımlarla yetinmek zorundaydık. Paramız olmasına rağmen hiçbir şey alamıyor –
duk. Daha sonra savaş bitti. Beni ve ailemi **1975** yılında **Dikmen** köyüne yer –
leştirdiler. Bu günlere çok zorluk çekerek geldik ve bundan sonraki nesillerin de
aynı sıkıntıları, savaş korkularını çekmemesini kalbimden diliyorum.

NAFİYE ÖZKOÇÇATLI
1949 KOÇÇATLI (51)

Köyümüzden *Gazi Baf* a mecburi askerliğimizi yapmak üzere gitmiştik. O sıralarda savaş çıktı. *15 Temmuz Grivasçılar*ın yani *Makaryos*'un devredilmesi ile Rumlar kendi aralarında çatışırken biz de kendi hazırlıklarımızı tamamlamak için emir aldık. Buna rağmen *Yunan* askerlerinin *Baf*'ın her tarafını mevzilediğini gördük. Biz eski *Baf Ülkü Yurdu*'nun klubünün içerisinde mevzilenmiştik. Rumların da Rum mahkemesine mevzilendiğini gördük. Biz komutanlarımıza bu durumu bildirdik. Onlar da bize hiçbir şekilde ateş açmamamızı söylediler. Cumartesi pazara bağlayan gece saat 4:30 sıralarında uçak tanıtma bezlerini sermemizi söylediler. Cephedeki bütün askerlerimiz sevinç içerisindeydiler. Türk liderimiz *Rauf Raif Denktaş* radyodan bizi sevindiren bir bildiri yayınladı. Bildiride adanın dört bir yanından çıkartma yapıldığını söylemişti. Komutanlar bizim beklemede yani savunmada kalmamızı söylediler. *Rum Milli Muhafız* askerleri etrafımızı mevzi halinde kazmaya başladılar. Bizden bir asker, bir Rum askerine ateş açar ve çatışma başlar. O zamanki komutan ise *Osman Karşılı* isminde bir komutan idi. Onun komutasındaki bir takım *Mevrali Polis Karakolu*'nu teslim alır. (*Mavrali ismi 1963 yılında şehit olan, askerimizin adından gelmiştir.*) Aynı bölgede şehit *Mavrali*'nin oğlunun da şehit düşmesi, bizi şaşkınlık içerisinde bırakmıştı. Orası işgal edilince, o bölgedeki Rum askerlerinin elindeki silahlar toplanmış, çatışmalar yine de sürmekteydi. Çatışma sırasında birkaç şehit verdik. *Baf limanından* gemiler görüldü, biz bu gemilerin *Türk* gemileri olduğunu sanmıştık ve gelişi güzel Rum bölgesine doğru ateş etmekteydiler. Bizim *Beyaz Saray* dediğimiz komutanlık binasından, radyo aracılığıyla

gemiyle iltibat kurularak tesbit edildi ve Rum gemisi bize ateş açtı . *Gazi Baf* istasyonu susturuldu . *Gazi Baf Türk Hastanesi'ne* iki noktadan hedef alınarak ateş edildi . Yunan gemileri asker çıkarmaktaydı . Yunan askerleri Barış Gücü bayrağı altında hızla cephelere dağılmaktaydılar . Rum birliklerine yardımcı olarak , Türk bölgesini daha fazla sıkıştırıyorlardı . Bu çatışmalarda Türk bölgesi büyük hasar görmüştü . Türk uçaklarının gelmesini beklediler . Fakat telsiz mesajlarında daha fazla ölüm olmaması için bir bildiri yayınlamamışlar ve askerler sivilleşip yerlerine yerleşti . Rum askerleri ve *Barış Gücü* üç-dört saat sonra Baf kasabasını tamamen kontrol altına aldılar . Kimsenin kimseye bir zarar vermeyeceğini söylemişlerdi . Fakat Rumlar bu antlaşmayı bozdular . Erkekleri bir saha içinde topladılar . Bu arada *Türk* uçakları *Baf* semalarında görüldü . Bazı bölgeleri bombalayıp denizdeki *Yunan* gemilerini ve açıklardaki *Kocatepe* ismindeki *Türk* gemisini batırdılar . Gece olduğunda herkesi evlerine gönderdiler . Ben ve arkadaşlarım Rum askerlerinden kaçarak bir gece kral mezarlıklarına saklandık . On dan sonra *Necip Dayı* ismindeki bir adamın evine misafir olarak gittik . O bizi ekine sakladı ve beni Rumların aradığını söyledi . Ben mevzide parkamı unuttuğumu o an anladım . Çünkü parkamın cebinde kimliğim vardı . *Aydoğan* köyünün Rumlara karşı büyük bir direnişle düşürülmesine izin verilmemişti . Bu yüzden de rumlar bizim köyün erkeklerne karşı bir kin içerisinde bulunmaktaydılar . Bu yüzden de bizim Rumlardan saklanmamız gerekmekteydi . Çünkü bizi buldukları yerde öldüreceklerdi . Biz dört arkadaş birleşerek , oradan hemen kaçma planları yapmaya başladık . Gecenin birinde oradan çıktık . Rum mevzi-

lerini aşmak üzereyken *Ahmet* ve *Erdoğan* isimli iki arkadaşım cepheyi geçmişlerdi . Fakat biz geçmeye çalışırken rumlar tarafından fark edildik . Bizlere ateş açtıkları için geri döndük ve iki arkadaşımızdan da umudumuzu kestik . Onlar hattı geçmeyi başarmışlardı .Onlardan günlerce haber alamadık . Aradan on gün geçmişti ve köyden bir hasta kadının *Barış Gücü* tarafından *Türk* hastahanesine geldiğini duyduk . Hemen hastaneye gidip arkadaşlarımızın köye sağselim ulaştıklarını öğrendik . Buna gerçekten çok sevinmiştik . Onların da bizim iyi olduğumuzu öğrenmelerini o kişiden rica ettik .**14 Ağustos 1974** sabahı Rumlar tekrar *Türk* kesimine saldırdılar .Dokuz on askerimizi katlettiler . Biz bunun akabinde tekrar kaçış plânını yaptık ve *Aydoğan* köyüne doğru yola çıktık .Yolda büyük engellerle karşılaştık . Fakat gece karanlığında bizim ne olduğumuzu anlamadıkları için geçmeyi başardık . *Finike* ismindeki bir rum köyünün üzerinden ne olduğunu bilmediğimiz iki ekip bizi gördü . Biz o sırada karpuz kesip yemekteydik . Arkadaşlarımızdan birisi annesini tanıdı . Bu kişilerin Rum askerlerinden kaçan *Türk* kadınları olduğunu anladık . Ve bu köye doğru yol aldık . Arkadaşlarımızın evine yerleştik . Fakat köy Rum polisinin kontrolünde idi . Orada uzun süre bekledik . Saat altı sularında köyü terkettik . *Aydoğan* köyüne doğru yol aldık . Daha sonra *Bağrı kara* ismindeki köye ulaştık . Oradaki mücahitler bizi bir cip ile *Aydoğan* köyüne götürdüler .

RAMADAN ÇELEBİ
1956 AYDOĞAN (44)

1974 yılıydı. Bir gün bir komutan gelip, bize hazırlanmamızı, en yeni kıyafetlerimizi giyip, yanımıza da bir günlük yiyecek almamızı söyledi. Ayrıca sabah saat 5:00 da hazır olmamız gerektiğini de sözlerine ekledi. O gece tüm hazırlıklarımızı tamamlamış , erkenden yatmıştık . Rumlar her zamanki gibi yine boş durmamış ve dağdan büyük bir kayayı kaldığımız barakaların üzerine yuvarlamışlardı. Kayanın düştüğü yerde birinin olmaması bizim için büyük bir şanstı . Mücahitler sabah 5:00 de gelip bizi aldılar. İki yüz kişi civarındaydık. Bizi sığınak diye bir tavuk kümesine götürüp, yerleştirdiler . O gün 1974 harbi başladı. Rum uçakları bombalarını atarken, sığınaktan çıkan bir askerimiz ve birkaç çocuğumuz yaralandılar. Elimizden geldiği kadar onlara ilk yardım yaptık. Rum uçakları geçtikten sonra , arkasından bir uçak daha geliyordu . Bu uçağı Türk uçağı sanarak dışarı koştuk . Gelen uçağın, Rum uçağı olduğunu anlayıp tekrar içeri girene kadar bir kadın ve iki çocuğı şehit verdik .

Nihayet Türk uçakları gelmiş, Rumları oradan uzaklaştırmıştı. Dört gün boyunca kümeşte kaldık. Oradaki bit ve pireler bizleri yiyorlardı . Her tarafımız yara, bere içinde kalmıştı . Daha fazla orada kalamazdık . Dağdaki yerli halkın yanına sığındık . Uzun zamandan beridir kocamı görmüyor, haber alamıyordum. Hayatından endişe ediyordum . Ama hareketin bitiminde eşim gelip bizi buldu . O günden bu yana eşim ve çocuklarımla mutlu bir yaşam sürdürdük . Eminim ki o günleri yaşamış olmasaydık bu günlerin değerini bilemeyecektik .

VİCDAN KEMAL
1950 OZANKÖY (50)

DİZİN

Şahıs Adları Dizini

Ahmet,45

Ahmet Aziz,16

Ahmet Piro,39

Ali Barut,30

Asım,39

Ayşe,31,32

Behiç,22,24

Dr Küçük,38

Erdoğan,45

Erol,38

Filiz,33

Fuat Hüseyin,10

Hasan Ahmet,9

Hatice,33

Kani,39

Makaryos,21,43

Mevrali,44

Mustafa Osman,9

Namık Dayı,16

Necip Dayı,44

Nermin,15

Nevzat Çavuş,39

Osman Karşılı,43

Osman Vaiz,38

Polis Ahmet,39

R.R Denктаş,21,23

Savaş,18

Seyfi,39

Sultan,15

Yusuf Şanlıer,35,36,37

Zekâ,38,39

Yer Adları Dizini

Adana,23

Akdeniz,26,27

Akincılar,24

Arapköy,30

Arpalıklı,35

Aydoğan,44,45

Baf,8,43,44

Baf Limanı,43

Baf Ülkü Yurdu,43

Bağrıkara,45

Balogya,22

Baypas,12,16

Beyaz Saray,43

Boğaz,30,31,38,39

Bozdağ,33,39

Ciklos,38

Çiklos,38

Çingen Bahçesi,38

Eğlence,15

Ekşici,12

Esenköy,24

Fasulla,22

Finike,45

Gazi Baf Hastanesi,43

Gelibolu,13

Girne,30,38,40

Golya (Sadrazam) Çiftliği,26

Gönyeli,31,32,33

Hamitköy,12,16

İngiltere,20

Kandu Deresi,22

Kıbrıs Adası,21

Kırmı,38

Kocatepe,44

Koççat,15,28

Kuzey Kıbrıs,11,24

Küçük Kaymaklı,12,15,16,18

Lapta,30,31

Lefke,7

Lefkoşa,18,24,41

Limasol,19,21

Magyat,28

Mevrali Polis Karakolu,43

Ozanköy,30

Paramala,23

Piskobu,23

Statos,10

Taksim Sineması,18

Taşkent,21,22

Talışu,24

Teraziköy,21

Trabbeza,30

Türkiye,21,23,24,40

Üstünbar,31,39